

บทที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามโนทัศน์ของการมีชีวิตและมโนทัศน์ของความตายในเด็กที่มีสุขภาพปกติ อายุ 5 ปี 6 ปี และ 7 ปี และเปรียบเทียบความแตกต่างของมโนทัศน์ของการมีชีวิตและมโนทัศน์ของความตายในเด็กที่มีสุขภาพปกติที่มีความแตกต่างกันในด้านอายุ โดยมีสมมติฐานการวิจัย คือ เด็กที่มีสุขภาพปกติที่มีอายุมากกว่าจะมีมโนทัศน์ของการมีชีวิตและมโนทัศน์ของความตายสูงกว่าเด็กที่อายุน้อยกว่า

จากการทดสอบสมมติฐานโดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของมโนทัศน์ของการมีชีวิตและมโนทัศน์ของความตายในเด็กที่มีความแตกต่างกันในด้านอายุระหว่าง เด็กอายุ 5 ปี 6 ปี และ 7 ปี ผลการวิจัยพบว่า

ในส่วนของมโนทัศน์ของการมีชีวิต เด็กที่มีอายุต่างกันจะมีมโนทัศน์ของการมีชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเด็กอายุ 7 ปีมีค่าเฉลี่ยของคะแนนมโนทัศน์ของการมีชีวิตมากที่สุด รองลงมา คือ เด็กอายุ 6 ปี และ เด็กอายุ 5 ปีจะมีค่าเฉลี่ยของคะแนนมโนทัศน์ของการมีชีวิตน้อยที่สุด แสดงว่า มโนทัศน์ของการมีชีวิตในเด็กจะเพิ่มขึ้นตามระดับอายุที่เพิ่มขึ้น ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้างต้นจะสนับสนุนสมมติฐานที่ว่าเด็กที่มีสุขภาพปกติที่มีอายุมากกว่าจะมีมโนทัศน์ของการมีชีวิตสูงกว่าเด็กที่อายุน้อยกว่า และเมื่อทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยคะแนนมโนทัศน์ของการมีชีวิตในแต่ละระดับอายุ ด้วยวิธีการของ Scheffe พบว่า เด็กอายุ 6 ปี มีค่าเฉลี่ยคะแนนมโนทัศน์ของการมีชีวิตแตกต่างจากเด็กอายุ 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเด็กอายุ 7 ปีจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนมโนทัศน์ของการมีชีวิตแตกต่างจากเด็กอายุ 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนมโนทัศน์ของการมีชีวิตในเด็กอายุ 6 ปี และ 7 ปี พบว่า ไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนมโนทัศน์ของการมีชีวิตระหว่างเด็กอายุ 6 ปี และ 7 ปี

การที่เด็กที่มีอายุมากกว่ามีมโนทัศน์ของการมีชีวิตสูงกว่าเด็กที่อายุน้อยกว่านั้น ตามแนวคิดและทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget กล่าวไว้ว่า โครงสร้างทางความคิดของมนุษย์จะมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเป็นลำดับขั้น โดยอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม (เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์, 2536) พัฒนาการทางสติปัญญาจะเป็นไปตามลำดับขั้นจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง ตามลำดับก่อนหลัง เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน โดยแต่ละขั้นจะมีความสัมพันธ์ต่อกัน พัฒนาการในขั้นแรกจะเป็นพื้นฐานของพัฒนาการในขั้นถัดไป ซึ่งต้องอาศัยการมีความพร้อมทางด้านความคิด การรับรู้ และสติปัญญา โดยพัฒนาการทุกอย่างจะเกิดจากการ

ทำงานประสานกันระหว่างวุฒิภาวะ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมทางสังคม เพื่อทำให้เกิดความสมดุล (Flavell , 2002) ด้วยเหตุนี้เด็กที่มีระดับวุฒิภาวะและมีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมมากกว่าจึงมีความสามารถในการคิดและใช้เหตุผล ได้ซับซ้อนมากกว่า ทำให้เด็กที่มีอายุมากกว่ามีมโนทัศน์ของการมีชีวิตสูงกว่าเด็กที่อายุน้อย

ตารางที่ 4.1 แสดงการเปรียบเทียบการมีมโนทัศน์ของการมีชีวิตในงานวิจัยต่างๆ จำแนกตามระดับอายุ

งานวิจัย	การมีมโนทัศน์ของการมีชีวิต	
	อายุ	ร้อยละ
Jaakkola & Slaughter (2002)	4 ปี	33
	6 ปี	92
Slaughter & Lyons (2003)	5 ปี	12
	10 ปี	41
ชาฎิณี เชื้อคำ (2549)	5 ปี	0
	6 ปี	6.67
	7 ปี	1.67

จากตารางที่ 4.1 แสดงการเปรียบเทียบการมีมโนทัศน์ของการมีชีวิตในงานวิจัยต่างๆ จำแนกตามระดับอายุ พบว่า เด็กที่มีระดับวุฒิภาวะและมีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมมากกว่าจะมีมโนทัศน์ของการมีชีวิตสูงกว่าเด็กที่อายุน้อย ซึ่งสอดคล้องกับ Slaughter & Lyons (2003) ที่พบว่า ในวัยเด็กตอนต้นเด็กจะมีแนวโน้มของมโนทัศน์เกี่ยวกับชีวิตเพิ่มมากขึ้นตามวัย ในเด็กที่อายุ 5 ปี ประมาณ 12 % จะเริ่มมีมโนทัศน์เกี่ยวกับชีวิต โดยเด็กจะเข้าใจถึงการทำหน้าที่ การมีชีวิต และความตาย และมโนทัศน์นี้จะเพิ่มขึ้นเป็น 41 % เมื่อเด็กอายุได้ 10 ปี และงานวิจัยส่วนมากที่ได้ทำการศึกษาเรื่องของชีวิต จะพบว่า เด็กจะเริ่มมีความเข้าใจและสามารถให้เหตุผลในเรื่องของการมีชีวิตเมื่อเด็กอายุประมาณ 6 – 7 ปี (Carey 1985, Inagaki & Hatano 2001, Jaakkola & Slaughter, 2000 cited in Slaughter & Lyons, 2003) และในช่วงอายุ 6 – 7 ปี เด็กจะมีพัฒนาการมโนทัศน์ของการมีชีวิตอยู่ในขั้นที่ 1 คือ การมีชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของการทำกิจกรรม (Life is assimilated to activity in general) โดยเด็กจะให้ความหมายของคำว่า “ มีชีวิต ” คือ การทำหน้าที่ได้ และเด็กจะให้ความหมายกับวัตถุหรือสิ่งรอบตัวในเชิงความหมายของการใช้ประโยชน์ (Piaget, 1967) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยนี้ ที่พบว่า เด็กอายุ 6 – 7 ปี จะสามารถอธิบายถึงหน้าที่การทำงานของอวัยวะ

ต่างๆในร่างกายได้มากกว่าเด็กอายุ 5 ปี และผลการศึกษาที่ได้คล้ายกับ ผลการศึกษาของ Jaakkola & Slaughter (2002) (cited in Slaughter & Lyons, 2003) ที่ได้ศึกษาเรื่องของการมีชีวิต เกี่ยวกับระบบการทำหน้าที่ของอวัยวะต่างๆของร่างกาย ที่พบว่า เมื่อเด็กอายุเพิ่มขึ้นเด็กจะมีความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวเพิ่มขึ้น โดยเด็กอายุ 4 ปี มีความรู้ในเรื่องการมีชีวิต 33 % และจะพัฒนาเป็น 92 % เมื่อเด็กมีอายุประมาณ 6 ปี เด็กจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการมีชีวิตอย่างสมบูรณ์เมื่อเด็กอายุประมาณ 8 – 10 ปี

แต่จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่าเด็กอายุ 5 ปีจำนวน 60 คนไม่ผ่านเกณฑ์การมีความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ของการมีชีวิต ในขณะที่เด็กอายุ 6 ปีผ่านเกณฑ์การมีความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ของการมีชีวิตจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 และเด็กอายุ 7 ปี ผ่านเกณฑ์การมีความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ของการมีชีวิตจำนวน 1 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 1.67 เมื่อพิจารณาโดยใช้เกณฑ์ในการตัดสินความสามารถตามพัฒนาการของ Piaget (1965) เพื่อดูพัฒนาการของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละระดับอายุว่ามีความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ของการมีชีวิตเพียงใด พบว่า เด็กที่มีอายุมากที่สุด คือเด็กอายุ 7 ปี ผ่านเกณฑ์การมีความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ของการมีชีวิตเพียงร้อยละ 1.67 ซึ่งยังไม่ผ่านของ Piaget (1965) ที่ต้องมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนร้อยละ 75 ของกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านเกณฑ์ (ร้อยละ 75 ของกลุ่มตัวอย่าง คิดเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 45 คน) จึงจะถือว่าเด็กมีพัฒนาการของมโนทัศน์ของการมีชีวิต แต่จากงานวิจัยนี้ พบว่า แม้ว่ากลุ่มเด็กที่มีอายุมากที่สุดก็ยังไม่มิมโนทัศน์ของการมีชีวิต ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ Jaakkola & Slaughter (2002) และ Slaughter & Lyons (2003) พบว่าไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยดังกล่าว อาจเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม และ การศึกษา เนื่องจากการที่เด็กมีพื้นฐานการศึกษาในเรื่องของอวัยวะของร่างกายแตกต่างกัน ทำให้เด็กอธิบายถึงหน้าที่การทำงานของอวัยวะต่างๆในร่างกายได้ต่างกัน ซึ่งความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับระบบการทำหน้าที่ของอวัยวะต่างๆของร่างกาย จะใช้ในศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของการมีชีวิตเป็นส่วนใหญ่

ในส่วนของมโนทัศน์ของความตาย เด็กที่มีอายุต่างกันจะมีมโนทัศน์ของความตายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเด็กอายุ 7 ปีมีค่าเฉลี่ยของคะแนนมโนทัศน์ของความตายมากที่สุด รองลงมา คือ เด็กอายุ 6 ปี และ เด็กอายุ 5 ปีจะมีค่าเฉลี่ยของคะแนนมโนทัศน์ของความตายน้อยที่สุด แสดงว่า มโนทัศน์ของความตายในเด็กจะเพิ่มขึ้นตามระดับอายุที่เพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับมโนทัศน์ของการมีชีวิต ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้างต้นจะสนับสนุนสมมติฐานที่ว่าเด็กที่มีสุขภาพปกติที่มีอายุมากกว่าจะมีมโนทัศน์ของความตายสูงกว่าเด็กที่อายุน้อยกว่า และเมื่อทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยคะแนนมโนทัศน์ของความตายในแต่ละระดับอายุ ด้วยวิธีการของ Dunnett T3 พบว่าเด็กอายุ 6 ปี มีค่าเฉลี่ยคะแนนมโนทัศน์ของความตายแตกต่างจากเด็กอายุ 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเด็กอายุ 7 ปีจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนมโนทัศน์ของ

ความตายแตกต่างจากเด็กอายุ 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนมโนทัศน์ของความตายในเด็กอายุ 6 ปี และ 7 ปี พบว่า ไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนมโนทัศน์ของความตายระหว่างเด็กอายุ 6 ปี และ 7 ปี

เมื่อพิจารณาถึงมโนทัศน์ของความตายในมุมมองของพัฒนาการทางสติปัญญาตามแนวความคิดของ Piaget ที่ได้อ้างถึงใน Maria & Helen (1997) พบว่าเด็กจะเริ่มมีมโนทัศน์ของความตายมีพัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้นที่ 2 คือ ขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม (Concrete operational stage) ซึ่งจะอยู่ในช่วงอายุประมาณ 7 – 12 ปี เด็กจะเข้าใจเรื่องของความตายในลักษณะที่เป็นรูปธรรมและมีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น มีความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานของร่างกาย และมีความคิดในเชิงตรรกะที่สามารถอธิบายถึงผลของความตายว่าทำให้ร่างกายไม่ทำงาน โดยในช่วงต้นของขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม เด็กจะให้เหตุผลเรื่องของความตายเฉพาะในสิ่งที่เด็กเห็นเท่านั้น และเด็กจะเชื่อว่าความตายเป็นสาเหตุจากภายนอก เช่น การถูกยิงเสียชีวิต การได้รับอุบัติเหตุ แต่เมื่อพัฒนาเข้าสู่ในช่วงปลายของพัฒนาการ ขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรมนั้น เด็กจะเริ่มมีความคิดในเชิงนามธรรม เด็กจะสามารถเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้โดยไม่ต้องมีสิ่งนั้นปรากฏให้เห็น และเด็กจะเข้าใจว่าความตายเกิดจากสาเหตุภายใน เช่น การเจ็บป่วย ความแก่ชรา (Gartley & Bemasoni, 1967 cited in Lazar & Torney-Purta, 1991) แต่หากพิจารณาถึงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ อายุ 5-7 ปี พบว่าจัดอยู่ในพัฒนาการขั้นที่ 1 ขั้นการคิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperational Stage) เด็กจะมีมโนทัศน์ของความตาย โดยเด็กจะยึดถือตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentrism) และเชื่อเรื่องของอำนาจวิเศษ เช่น คิดว่าตนเองสามารถทำให้คนตายได้โดยการใช้คำอธิษฐาน หรือสามารถสกใจคนที่ตายแล้วฟื้นขึ้นมาได้ การให้เหตุผลความเข้าใจเรื่องของความตายของเด็กจะขึ้นอยู่กับสิ่งที่ปรากฏให้เห็นเท่านั้น จากการที่งานวิจัยนี้ได้แบ่งกลุ่มอายุที่ใช้ในการศึกษาเป็น กลุ่มอายุ 5 ปี , 6 ปี และ 7 ปี ซึ่งแต่ละกลุ่มอายุห่างกันเพียง 1 ปี ทำให้การจัดแบ่งระดับมโนทัศน์ของความตายตามพัฒนาการทางสติปัญญาตามแนวความคิดของ Piaget แบ่งได้ไม่ชัดเจนนัก อาจมีความคาบเกี่ยวอยู่ในช่วงพัฒนาการขั้นที่ 1 และ ขั้นที่ 2 ได้ ซึ่ง Waechter (อ้างถึงใน อุทัยวรรณ พุทธรัตน์ ,2532) ได้กล่าวว่า ในช่วงอายุ 7 ปี หรือ 8 ปี นั้น เป็นอายุที่เป็นจุดเปลี่ยนของพัฒนาการมโนทัศน์ของความตาย แต่เมื่อพิจารณามโนทัศน์ของความตายตามแนวความคิดของ Nagy จะพบว่าเด็กอายุ 5 – 7 ปี จะมีมโนทัศน์ของความตายอยู่ในขั้นที่ 2 เด็กมีความเชื่อว่าความตายเป็นคน (Personify death) เด็กจะมองภาพคนตายเป็นภาพคน คนตายมีลักษณะเหมือนวัตถุที่ไม่มีชีวิต จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า จำนวนเด็กจำแนกตามเกณฑ์การมีความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ของความตาย จะเห็นว่าเด็กอายุ 5 ปี 6 ปี และ 7 ปี สามารถผ่านเกณฑ์การมีความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ของความตาย คิดเป็นร้อยละ 18.33 41.67 65.00 ตามลำดับ ซึ่งจะพบว่า เด็กที่มีอายุมากที่สุด คือ เด็กอายุ 7 ปี ผ่านเกณฑ์การมีความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ของการมีชีวิตเพียงร้อยละ 65 ซึ่งยังไม่ผ่านตามเกณฑ์ของ Piaget (1965)

ที่ต้องมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนร้อยละ 75 ของกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านเกณฑ์ จึงจะถือว่าเด็กมีพัฒนาการของมโนทัศน์ดังกล่าว แต่จากงานวิจัยนี้ พบว่า แม้ว่ากลุ่มเด็กที่มีอายุมากที่สุดก็ยังไม่มโนทัศน์ของความตาย

ในการพิจารณาโมทัศน์ของความตายในเด็กนั้น จะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบของความตายร่วมด้วย ซึ่งในองค์ประกอบของความตายด้าน Inevitability Applicability Irreversibility Cessation จะพบว่า เด็กอายุ 7 ปีจะมีความเข้าใจในองค์ประกอบของความตายในเรื่องดังกล่าวได้มากกว่าเด็กที่อายุที่อายุ 5 ปี และ 6 ปี แต่ในเรื่องของ Causality พบว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างอายุจากการจัดแบ่งเด็กตามการมีความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของความตาย โดยใช้เกณฑ์ในการตัดสินความสามารถพัฒนาการของ Piaget ซึ่งเด็กที่ทำการทดสอบต้องตอบได้อย่างถูกต้องอย่างน้อยร้อยละ 75 ของคะแนนมโนทัศน์ของความตายในแต่ละองค์ประกอบ จึงจะจัดได้ว่าเด็กคนดังกล่าวมีความเข้าใจในองค์ประกอบของความตายนั้นๆ พบว่า เด็กอายุ 6 ปี และ 7 ปีจะมีความเข้าใจในองค์ประกอบของความตายด้าน Inevitability ได้สมบูรณ์กว่าเด็กอายุ 5 ปี และในองค์ประกอบของความตายด้าน Irreversibility มีเพียงเด็กอายุ 7 ปีเท่านั้นที่มีความเข้าใจในองค์ประกอบนี้ และเด็ก 5 ปี 6 ปี และ 7 ปีจะมีความเข้าใจในองค์ประกอบของความตายด้าน Cessation แล้ว ทั้ง 3 ระดับอายุ แต่ในส่วนขององค์ประกอบของความตายในด้าน Applicability Causality พบว่า เด็กทั้ง 3 ระดับอายุไม่ผ่านตามเกณฑ์ของการมีความเข้าใจในองค์ประกอบของความตายนั้นๆ

จากผลการศึกษาของ Speece & Brent (1984, cited in Lazar & Tormey-Purta, 1991) มีความสอดคล้องกับการวิจัยนี้โดยในเด็กที่มีอายุ 6-7 ปีจะเริ่มมีความเข้าใจในองค์ประกอบของความตายที่เกี่ยวข้องกับ Inevitability Causality Irreversibility Cessation แล้ว แต่เนื่องจากการศึกษาวิจัยที่ได้ศึกษาเฉพาะองค์ประกอบของความตายนั้นมีความแตกต่างกันในหลายส่วน เช่น เรื่องขององค์ประกอบของความตายที่ใช้ในการศึกษา ที่บางงานวิจัยศึกษาเพียงองค์ประกอบเดียว บางงานวิจัยศึกษาเพียง 2 องค์ประกอบ จึงไม่สามารถนำมาอธิบายถึงความสัมพันธ์และความเกี่ยวข้องกันขององค์ประกอบความตายทั้งหมด และอายุของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาก็มีความแตกต่างกัน ที่บางงานวิจัยได้พบว่าเด็กที่อายุ 4 ปี จะมีความเข้าใจในองค์ประกอบของความตายแล้ว หรือบางงานวิจัยพบว่า เด็กจะมีความเข้าใจเรื่องของความตายอย่างสมบูรณ์เมื่อเด็กอายุประมาณ 7 ปี (Bering & Bjorklund, 2004) เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี จะมีความเข้าใจในเรื่องความตายที่จำกัด และเด็กในช่วงอายุนี้อาจจะเข้าใจว่า เมื่อตายแล้วสามารถฟื้นกลับมีชีวิตได้อีก (Ellis & Stump, 2000) Swain (1979, cited in Ellis & Stump, 2000) พบว่า เด็กในช่วงอายุประมาณ 8 -10 ปี จะมีความเข้าใจในเรื่องความตายที่สมบูรณ์ขึ้น เด็กจะเข้าใจว่า เมื่อตายแล้วไม่สามารถฟื้นขึ้นมาใหม่ได้อีก ความตาย

เป็นสิ่งที่ถาวร และทุกคนต้องตาย จึงทำให้ไม่สามารถสรุปได้อย่างชัดเจนว่า ในช่วงอายุใดบ้างที่เด็กจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของความตายโดยสมบูรณ์

จากการวิจัยนี้ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับมโนทัศน์ของการมีชีวิตกับมโนทัศน์ของความตาย เมื่อได้ทำการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนมโนทัศน์ของการมีชีวิต และมโนทัศน์ของความตาย พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .453, p < .01$) นั่นคือหากเด็กมีความรู้ในเรื่องการมีชีวิตเด็กก็จะมีความรู้ในเรื่องความตายไปด้วย ในทางเดียวกัน หากเด็กมีความรู้ในเรื่องความตาย เด็กก็จะมีความรู้ในเรื่องการมีชีวิตไปด้วย ทำให้เห็นว่าการเรียนรู้เรื่อง การมีชีวิตหรือความตาย เพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็สามารถเชื่อมโยงความรู้ไปยังอีกเรื่องหนึ่งได้ เช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Slaughter & Lyons (2003) ที่ได้ทำการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนมโนทัศน์ของการมีชีวิต และมโนทัศน์ของความตาย พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .550, p < .01$) เด็กจะสามารถประยุกต์ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของการมีชีวิตไปสู่ความเข้าใจในเรื่องของความตายได้ เด็กจะเข้าใจว่าความตายเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับการมีชีวิต เมื่อขณะที่มีชีวิตอยู่อวัยวะต่างๆของร่างกายจะทำงานได้ ดังนั้นเมื่อตายแล้วอวัยวะต่างๆของร่างกายก็จะหยุดทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกันกับขณะมีชีวิต และการที่เด็กเข้าใจเรื่องของความตายเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับการมีชีวิตแล้ว ก็จะทำให้เด็กเข้าใจในองค์ประกอบของมโนทัศน์ของความตายได้ เช่น เมื่อตายแล้วอวัยวะต่างๆในร่างกายจะหยุดทำงาน จะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของความตายด้าน Cessation ได้ และเด็กจะสามารถประยุกต์ได้ว่าความตายเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะกับสิ่งที่มีชีวิตเท่านั้น สิ่งใดมีชีวิตได้สิ่งนั้นก็ต้องตายได้เช่นกัน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของความตายด้าน Applicability การที่เด็กสามารถประยุกต์ความรู้ได้นั้น จากทฤษฎีของ Piaget เชื่อว่าโครงสร้างทางความคิดที่จะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลาที่มีการพัฒนาไปตามประสบการณ์การเรียนรู้ที่แต่ละบุคคลได้รับมา โครงสร้างทางความคิดในทุกส่วนจะต้องมีความพันกัน โดยความรู้หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่จะถูกนำเข้ามารวมสู่โครงสร้างที่มีอยู่เดิม เกิดการรวมความสัมพันธ์ของโครงสร้างทางความคิด ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้โครงสร้างทางความคิดเกิดการพัฒนาและมีความซับซ้อนมากขึ้น ไปตามประสบการณ์ในชีวิต เด็กจะมีกระบวนการการดูดซึมเข้าสู่โครงสร้าง (Assimilation) คือ การพยายามทำความเข้าใจต่อประสบการณ์ใหม่ที่รับเข้ามา โดยอาศัยความรู้หรือโครงสร้างทางความคิดเดิมที่มีอยู่ และจากนั้นเด็กจะมีการปรับโครงสร้าง (Accommodation) เมื่อข้อมูลที่รับเข้ามาใหม่นั้นมีความแตกต่างและซับซ้อน เกินกว่าที่จะนำมารวมกับความรู้ที่มีอยู่ในโครงสร้างทางความคิดแบบเดิม ก็จะทำให้เกิดกระบวนการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางความคิดให้ตอบสนองสอดคล้องต่อข้อมูลใหม่ที่ได้รับนั้น กระบวนการปรับเปลี่ยนโครงสร้างนี้เป็นสาเหตุที่ทำให้โครงสร้างทางความคิดมีความซับซ้อนที่สูงยิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งภายหลังจะเกิดสมดุลของโครงสร้าง (Equilibration) เป็นการเกิดความสมดุลระหว่างการดูดซึมเข้าสู่

โครงสร้างและการปรับโครงสร้าง การเกิดสมมูลของโครงสร้างนี้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาความคิดความเข้าใจของเด็ก

กล่าวโดยสรุปคือ การมีชีวิตและความตาย เป็นเหตุการณ์ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นในช่วงพัฒนาการของมนุษย์ แต่การรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องชีวิตและความตาย จะแตกต่างกันไปในแต่ละช่วงวัย ตามอายุ ประสบการณ์ ศาสนา วัฒนธรรม และความเชื่อ (Maria & Helen, 1997) เด็กจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการมีชีวิตและความตายแตกต่างจากผู้ใหญ่ (Bering & Bjorklund, 2004) และเด็กในช่วงอายุที่ต่างกันก็จะมีเข้าใจเรื่องของการมีชีวิตและความตายแตกต่างกัน และจากผลการวิจัยที่ได้พบว่าการมีมโนทัศน์ของการมีชีวิต และ มโนทัศน์ของความตายนั้น มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามระดับอายุที่เพิ่มขึ้น การมีมโนทัศน์ในเรื่องดังกล่าวเป็นพัฒนาการที่จะค่อยๆเพิ่มขึ้น และมีความสมบูรณ์ในเวลาต่อมา ถึงแม้การที่ทราบว่าเด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตและความตายแตกต่างกันไปตามระดับอายุ และระยะของพัฒนาการ แต่ทั้งนี้ ผู้ใหญ่ไม่ว่าจะเป็น พ่อ แม่ คนในครอบครัว หรือ คุณครู ควรมีความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้มีความสมบูรณ์ Weller (1988, อ้างถึงใน รพินทร์ ณ. ถลาง, 2546) ได้กล่าวถึงช่วยให้เด็กปรับตัวได้เมื่อต้องเผชิญกับเรื่องของความตาย โดยให้ความเห็นว่า การพาเด็กไปงานศพด้วยนั้น เป็นสิ่งที่ควรกระทำ จากการศึกษาเด็กที่มีพ่อหรือแม่ตาย พบว่า เด็กส่วนใหญ่ต้องการไปงานศพและต้องการมีส่วนช่วยเหลือในการเตรียมงาน เด็กเหล่านี้ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมในการจัดงานทำให้เขาชอบรับการสูญเสียได้ง่ายขึ้น เพราะเรื่องของชีวิตและความตายเป็นเรื่องที่จะส่งผลต่อความรู้สึกและกระบวนการคิดและการเรียนรู้เกี่ยวกับความจริงของโลกให้กับเด็กเป็นอย่างมาก เช่น การเสียชีวิตของคนในครอบครัว การตายของสัตว์เลี้ยง และในวัยเด็ก ซึ่งวัยเด็กเป็นช่วงชีวิตที่มีความสำคัญที่สุดเพราะเปรียบเสมือนคั้งฟ้าขาว เป็นช่วงวัยที่เริ่มมีการสร้างรากฐานของความคิด และเป็นวัยที่มีการพัฒนาทางด้านต่างๆ เช่น พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางสติปัญญา พัฒนาการทางสังคม ซึ่งการพัฒนาการของด้านต่างๆจะเกิดควบคู่ไปพร้อมกัน หากเด็กไม่มีความเข้าใจในมโนทัศน์เรื่อง การมีชีวิตและความตาย หรือเด็กมีความเข้าใจในเรื่องนี้อย่างไม่ถูกต้อง อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กในด้านอื่นๆ ทั้งพัฒนาการทางความคิด พัฒนาการทางร่างกาย การปรับตัว พฤติกรรม อารมณ์ และจิตใจได้ การที่ผู้ใหญ่มีความเข้าใจถึงการมีมโนทัศน์ของการมีชีวิตและความตายในเด็ก จะทำให้เข้าใจเด็ก ช่วยในการประคับประคองทางจิตใจ และช่วยในการปรับตัวของเด็กเมื่อเด็กต้องเผชิญกับสถานการณ์ของการมีชีวิตและความตายได้